

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr. K. Schilder. Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr. K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen. Adm. adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V. — Goes.

Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V. — Goes
Telefoon No. 2424 — Postrekening No. 36000

Abonnement: f 4.— per half jaar bij vooruitbetaling. Voor het Buitenland en Ned. Indië f 10.— per jaar. Advertenties: 10 cent per mm. Losse nummers 20 cent.

INHOUD: Hoofdartikel: Is er een „tusschentoestand”? V. — De „Sint-Elia” Aanvechting, Lucas 22: 4. — Kerkelijk leven: Tot nog toe: Men wil geen vrede. Hoe men ginds over „verzoning” denkt. — Hoe met het soms bedoelt met zijn eenheidsbogen, Kerkelijke berichten, Eenige kritische opmerkingen, IV. — Het boek van de week: Het nieuwe modernisme. — Zending en evangelisatie: Soemba. — Opvoeding en onderwijs: Wat moeten we doen? — Uit de buitenlandsche kerken: We also had trouble. — Perschoonw. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

IS ER EEN
„TUSSCHENTOESTAND”?
door Prof. Dr. K. SCHILDER.

V. Ons vorig artikel heeft door het aan schrijver zelf ontleende beeld van die treinreis en van den slaap ieder kunnen duidelijk maken, wat wel de hoofdraak is in het betoog van onlangs, dat in de synodocratisch gebonden kerken zoo krasse tegenspraak tegen de bekende leeruitspraken van 1942 deed rijzen.

We kunnen nu de vraag stellen, ook zonder dat we thans reeds ingaan op schrijvers nadere argumentatie: komt dit overeen met de leeruitspraken van 1942? Alsmede de andere vraag: komt het overeen met de Gereformeerde Belijdenisschriften?

Wat de eerste vraag betreft: schrijver zelf geeft niet dat de uitspraken van 1942, die, zooals men weet, bindend verklaard zijn, en waarmee iedereen in al zijn leeren tenvolte in overeenstemming moet zijn, met zijn opvatting te verbinden zijn. Hij voelt ze dan ook danig aan den tand, en zegt, dat ze niet deugen.

Leg eens naast elkaar de uitspraak van art. 37 der Geloofsbelijdenis en de uitspraken van 1942. Dan blijkt, dat de laatste, zooals hij het uitdrukt, veel verder gaan dan eerstgenoemde. Art 37 zegt: „want alle degenen, die gestorven zullen wezen, zullen uit de aarde verrijzen, de zielen tezamen gevoegd en vereenigd zijnde met haar eigen lichaam, in hetwelk zij zullen geleefd hebben”. Deze luttel woorden zijn schrijver, onder zeker voorbehoud, nog wel aannemelijk. Ze zijn hem aannemelijk onder dit voorbehoud, dat ze geen andere bedoeling hebben dan vast te leggen, althans te verklaren, dat wij individueel zullen opstaan, en onze identiteit dan „terugkrijgen” (daar, bij dat woord „terugkrijgen”, zou Ursinus, de bekende vader van den Heidelbergischen Catechismus al van staan te kijken), of, zooals schrijver het zelf uitdrukt, dat onze identiteit dan „terugkeert” (ook dat woord zou Ursinus fronsend aanhooren), en dat we weer levend gemaakt worden. „Wij”. Indien deze woorden niet meer dan deze uitspraken bevatten, dan kan schrijver zich er wel mee vereenigen. Of ze ook in werkelijkheid niet meer dan dit bevatten, en niet wat anders, dat blijve thans nog even rusten. Wat Ursinus betreft, hij is van meening, dat de opstanding des vleesches de onsterfelijkheid der ziel (in den bekenden zin des woords) vóór-onderstelt (praesupponit), en dat het behouden van de identiteit (van den individu) het uitgangs-

punt moet zijn van alle redeneeren over deze materie (Ursinus-Pareus, Doctr., Hanoviae, 331)

Nog iets anders komt in geding. Leg ook eens naast elkaar den Catechismus en die uitspraken van 1942. Dan is het resultaat hetzelfde als zooeven: de uitspraken van 1942 gaan volgens schrijver veel verder dan de Catechismus. Zondag 22 laat volgens schrijvers meening den tusschentoestand in het midden. Let op wat er staat: de Catechismus zelf laat dien tusschentoestand in het midden. Zijn opstellers, — ja, die dachten — dat geeft hij grif toe — zelf er wel wat anders over. Zij hebben een andere voorstelling gehad dan de schrijver. De formuleering van antwoord 57 uit Zondag 22 moet z.i. ook wel anders worden, als daar staat, dat „niet alleen mijn ziel na dit leven van stonde aan tot Christus haar Hoofd zal opgenomen worden, maar dat ook dit mijn vleesch, door de kracht van Christus opgewekt zijnde, wederom met mijn ziel vereenigd worden zal”. Die formuleering is, en nu drukken we ons nog zacht uit, volgens schrijver ongelukkig. Ook is ze z.i. schadelijk, want ze werkt de oude en verkeerde voorstelling in de hand. Maar nu ja, de „geest” van antwoord 57, die „geest” is wel te aanvaarden, en met dien „geest” kan schrijver zich wel vereenigen. Zulks temeer, omdat, naar hij constateert, dr F. W. Grosheide, die nog pas candidaten en predikanten en professoren uitwierp omdat ze een klein onderdeelje van de uitspraken van 1942 niet dezelfde eere als Gods Woord wilden geven, en dus bindend doen zijn, zelf ook de gedachte gelanceerd heeft, DAT ER VOOR DE DOEDEN GEEN TUSSCHENTIJD BESTAAT. Schrijver voelt zich in dit gezelschap nog al veilig; of hij gelijk heeft in zijn beweren aangaande genoemden auteur blijve thans buiten beschouwing.

Leveren dus confessie en Catechismus den schrijver niet al te veel moeite, dat doen wel de uitspraken van 1942. Hij constateert, dat de oude gedachte, zooals we die reeds in ons eerste artikel ruw omschreven, in 1942 van a tot z onder woorden gebracht is en daarna bindend verklaard is. Inderdaad. Wanneer schrijver was behandeld zooals ettelijke anderen, dan was hij allang van den kansel geweerd, dien hij durft bezetten terwijl anderen er niet mogen opkomen. Hij voelt het: heeft hij gelijk, inzake die tusschentoestands-vraag, dan is er een duidelijke botsing met 1942. De uitspraken van 1942 spreken van een dadelijk na het sterven volgend voorloopig oordeel. Of liever: die uitspraken „e i s c h e n” zulk een voorloopig oordeel; het ligt er, om zoo te zeggen, in opgesloten. Een oordeel, dat aanstonds na het sterven, geveld wordt over den heengegane, een voorloopig oordeel, dat wel niet veranderd worden zal wat zijn summieren inhoud (vrijspraak dan wel veroordeeling) betreft, maar dat toch te onderscheiden is van het PUBLIEKE, definitieve oordeel ten jongsten dage. Welnu, voor zulk een voorloopig oordeel heeft natuurlijk de schrijver in zijn denken geen plaats. Denk maar aan de beelden van treinreis en slaap. Hij weet het bijzonder goed: hiermee loopt hij vast. Schrijver heeft geen plaats voor een hemel-periode of een helle-periode, die tusschen het sterven en den grooten oordeelsdag in zou liggen. Aan een „enorme zielsverhuizing” uit den hemel ten jongsten dage gelooft hij ook niet.

Zoo staat dus naar zijn meening de balans: hij is wel in strijd met 1942; maar niet met de Confessie,

DE DOOD.

Vaak zie ik hem sluipen langs de grachten
[heen,
in schuive haast, ondanks het morgenuur;
hij klopt aan vensters als een goede buur
en even later hoor ik luid geweent.

Zijn stervensgang richt zich naar iedereen;
ik zag hem ook, waar als een edel vuur
de liefde brandde bij een ouden muur,
ze zaten neer in stille rouwgebeent.

O God! wanneer daar straks mijn brooze ruit
misschien vóór d'avond nog, zal trillen gaan
als door een vriendelijk, een vreemd geluid,
laat 't rustloos werk dan niet vergeefs

[gedaan,
en weeg toch niet den moe-omstreden buit,
maar zie genadig mij in Christus aan.

J. G. STUURMAN.

en eigenlijk ook nog niet met den Catechismus, Zondag 22.

En nu onze meening?

Dat schrijver met 1942 van alle kanten in strijd komt, achten we buiten kijf. Het is zoo duidelijk, dat we ons blijven afvragen, waarom de in 1905 en 1942 volgens de jongste synode „beleden waarheden” niet tegenover dezen auteur op dezelfde manier worden „gehandhaafd” als tegen de honderden anderen, die men uitgeworpen heeft.

Maar naar mijn stellige meening komt schrijver ook met den Catechismus zelf in strijd.

Deze toch zegt, dat „mijn ziel na dit leven terstond tot Christus haar hoofd zal worden opgenomen”. Elk woord verdient hier de aandacht.

„Na dit leven”. In de latijnsche uitgave (ik citeer Ursinus-Dav. Pareus, Corp. Doctr. Ch., Hanoviae, 1634, 329, 330) staat: postquam e corpore excesserit, d.w.z. nadat ze uit het lichaam zal gescheiden (uitgetreden) zijn. In die laatste woorden ligt wel degelijk wat de schrijver niet hooren wil, n.l. gesproken moet worden van een v a n h e t l i c h a a m a f g e s c h e i d e n z i e l, die na den dood zaligheid geniet, of rampzaligheid lijdt.

Dan de woorden „terstond” (duitsch: als bald; latijn: e vestigio). Dat is: op staanden voet. Er gebeurt dadelijk iets, en dit op staanden voet. Wat gebeurt er? Het bewustzijn verliezen? Neen, iets anders.

Dat andere is: tot Christus opgenomen worden. Duitsch: genommen. Latijn: ad Christum caput assumetur, ze zal tot Christus worden gebracht, tot Hem worden opgenomen. Dat zal een feit zijn. En dat FEIT volgt het stilstaan van den pols op staanden voet. Het „op staanden voet” is geen inhoud van de in-beelding van den ontwakenden mensch, zooals die treinreiziger den INDRUK had, dat hij na zijn instappen te Rotterdam op staanden voet in Den Haag arriveerde. Neen: op staanden voet zal er met hem iets gebeuren, n.l. tot Christus genomen worden. Men moet de woorden „e vestigio” niet verleggen naar het „innerlijk” van het subject. Dan moest er staan: dat ik zooveel honderd of duizend jaren na mijn overlijden den INDRUK ontvangen zal ALSOF ik op staanden voet tot Christus ware opgenomen. Maar van dien indruk staat er niets en van dit „a l s o f” eerst recht heelmaál niets. Van stonden aan, op staanden voet, zal de realiteit zijn: niet bewustzijnsverlies,

heid van Gods
nd, de eenheid
Naar het uiter-
geen gedaante
van een opge-
et op een café-
rafelig kleedje
de weg van het
de beteekende
te des Evange-
ders weer naar
aders, die door
ken zich in den
r het zaad des
e in kleed van
uten een zegen-
den genoemden
u kunnen wor-

n:
bereid!

wigheid!

r:
opgericht!

cht!)

hen in de kerk
der geloovigen
st de eigen ge-
toch bevestig-
gebonden Woord
net zijn eendere
ond, ze werden

n echt Christe-
voor deze dak-
arvoor rijklijk
is nu weer een
c. Op dit laatste
en gericht.
am—Delfshaven
egin 1945, jaren
l in de kerk.

P. GROEN.

ms Jacobse: Voor

Ederveen (Geld.)
EIDSGEDICHT
er regel.

EMING
RWIJKSTR. 203,
Telefoon 333289
West.)

TE, Rubensstraat
een flinke
ISHOUDING,
pember mee naar

ERIE

BOEKEN-SERIE
HAAR DEVIES:

n elk gezin!

het eerste deel
wen jaargang
moet gezien.
en eersten en
ang verschijnen
in dezen jaar-
ijs ligt binnen
f 2.50 per deel
moete gelegen-
otheek stelsel-
bouwen met
jvende waarde-
ie gelegenheid
vereeningingen.
bibliotheek be-
Serie.

ekhandel
uitgevers:

Cointre N.V.

doch een werkelijk heengaan „tot Christus. „Ad Christum“. Zoo men wil, hier is wat de schrijver noemt een zielsverhuizing. Wel niet zoo'n „enorme“ zielsverhuizing als voor zijn besef ligt opgesloten in de komende vereniging van alle zielen met haar lichaam ten jongsten dage. Toch een zielsverhuizing: ze gaat „uit“ het lichaam (latijnsche tekst) „naar“ Christus. Dat lichaam was ergens in het heel-al; en die Christus is ook „ergens“ in het heel-al; maar dan wat betreft zijn heerlijkheidsuitstraling ergens elders dan waar het lichaam was.

Ook de woorden „niet alleen-maar ook“ vragen de aandacht. De schrijver troost zich bij het lezen van antwoord 57 met de gedachte, dat heel dit antwoord al zijn stof rangschikt onder het hoofdstuk „opstanding des vleeschens“. Dat vindt hij maar gelukkig. Maar het helpt hem weinig, m.i. „Niet alleen“ zekere kennis is het geloof, antw. 21. Maar die kennis is toch „iets eigens“? „Niet alleen“ anderen, maar ook mij is eeuwig leven geschonken, antw. 21. Maar die anderen zijn toch „iets eigens“? De gedachte van den Catechismus is juist deze: „niet alleen“ mijn ziel mag aanstonds „opstaan“, maar ook mijn lichaam deelt eenmaal in dit voorrecht.

Schrijver mist o.i. het recht, den „geest“ van dit antwoord uit te spelen tegen de letter ervan. Die letter keert zich uitdrukkelijk tegen wat hij den „geest“ ervan zou durven noemen.

En dat de Catechismus hier niet maar „argeloos“ spreekt, blijkt wel uit wat Ursinus zelf ervan zegt. Hij kiest in deze woorden bewust positie tegen de anabaptisten, althans tegen sommigen van hen. Dat zegt hij zelf, a.w. 330. vgl. 333. Men vindt b.v. in Gerardus Nicolai's Inlathingen in het vertaalk werk van Bullinger „Teghens de Weder doopers“ (Emden 1569) een toevoegsel op boek IV, cap. 10: „Dat de Sielen der ghelooighen niet en slapen, maer terstont vanden doot opvaren ten ewigen leuen in den Hemel“ (Bibl. Ref. Neerl. VII, 473). Dr S. Cramer, Bibl. Ref. Neerl. II, 354, noot, merkt dan ook op: „Het leerstuk van den zielelaap der geloovigen, volgens hetwelk deze na den doot in onbewusten toestand blijven tot op den oordeelsdag, daarmede ving eerst hun zaligheid aan“, — dat leerstuk is bedoeld als Hans de Vette het heeft over „tslapen der heylighen“. Cramer vervolgt: „Onder de zuidduitsche Doopsgezinden zijn er geweest, die dit gevoelen, dat trouwens van oudsher in de christenheid voorstanders heeft gevonden, koesterden. Calvijn heeft aan de bestrijding daarvan het grootste gedeelte van zijne Brieve Instructione cont're..... des Anabaptistes, Corpus Reform. Calv. Opp. vol. VII, gewijd. Ook Guy de Bray (opsteller van de Nederlandsche Geloofsbelijdenis, K. S.) behandelt dit leerstuk — op het voorbeeld van Calvijn? — in het laatste hoofdstuk van zijn La racine, source et fondement des Anabaptistes. De geneefse hervormer hield blijkbaar, schoon ten onrechte, dien zielelaap voor een algemeene zienswijze bij hen, voor iets in hun oog bijzonder belangrijks“. Dat Calvijn zich hier zou vergist hebben, gelooven we niet; zeker is dat Ursinus in zijn „Schatboek“ zich nuchter uitdrukt, als hij spreekt van „sommige“ anabaptisten, die disputeren over dien zielelaap. Maar het feit, dat Ursinus de zaak ter sprake brengt in de colleges over zijn eigen catechismus geeft te denken: het versterkt onzen indruk, dat niet voor niets de bewoordingen van antwoord 57 zoo gekozen zijn, als wij ze kennen. Ook Gottfried Arnold in zijn Unpartijische Kirchen- und Ketzler-Historie, 1700, II, 269, b, ziet Calvijn in zijn Psychopannuchia (1536) zich tegen die wederdoopers keeren, die meenden, dat weliswaar de ziel onsterfelijk was, maar dat ze na den doot „geen eigen werkingen“ oefende, doch als in een slaaptostand verkeerde.

Dat de Catechismus anders denkt, dan de schrijver, hier besproken, blijkt ook uit zijn „Schriftbewijs“. In de door Müller bezorgde uitgave wordt verwezen naar Lucas 23: 43 en naar Philipp. 1: 23 (de latijnsche editie noemt daarnaast nog Luc. 16: 22, welke plaats we nu laten rusten). Het eerste tekstgedeelte is Christus' woord tot den medegekruiste: heden zult gij met Mij in het paradijs zijn. Ursinus leidt daaruit af, dat die man „leefde“, naar de ziel. En uit Philipp. 1: 21-23, waar Paulus verklaart, dat hij begeert onthouden te worden en met Christus te zijn, leest Ursinus, dat Paulus na zijn doot „rust“ en „blijdschap“ weet te zullen hebben, en dit „met Christus“, — en dan vraagt hij, hoe het nu zou kunnen bestaan, dat menschen, die geen gevoel hebben (nihil sentiunt)

blijdschap en geluk konden bezitten? De vraag bewijst, dat hij hier niet denkt aan den toestand na Christus' wederkomst, want geen mensch leert, dat men daarna „geen gevoel“ zal hebben. Hij ziet dan ook in Paulus' uitspraak van daareven een weerlegging (refutantur) dergenen, die o.a. een slaap van de zielen leeren. De „zielen“ slapen dus niet, doch genieten bij (apud) den Heere een onsterfelijk leven en hemelsche glorie, 331. Om allen twijfel uit te sluiten, merkt hij dan ook op, 331, dat de zielen blijkens deze Schriftgetuigenissen zoo duidelijk mogelijk niet slechts vóór den doot in het lichaam, en niet slechts na de lichamelijke opwekking uit den doot, doch ook gedurende heel de tusschen-ruimte, den tusschen-toestand (et toto intermedio spacio) buiten het lichaam zijn, leven, gevoel (onderdading) hebben (sentire) en verstandelijk actief zijn (intelligere). Ook al geeft hij toe, dat de manier van dit werkzaam zijn der ziel buiten het lichaam ons onbekend is, 331.

Nu dient te worden opgemerkt, dat de tegen 1942 ingaande schrijver zelf van oordeel is, dat zijn opvatting niet de leer van een zielelaap inhoudt. Zielelaap toch onderstelt een langen duur aan de overzijde van 't graf. Het komt ons voor, dat dit argument niets om het lijf heeft, zoolang het erom gaat, of hij het met den Catechismus eens kan zijn. Want de „lange duur“ is er wel voor den slaper, denk maar weer aan den reiziger van Rotterdam naar Den Haag, wiens slaap even lang duurt als de trein op weg is van het eene naar het andere station. Alleen maar, gedurende dien langen duur van den slaap ondervindt hij dien langen duur niet met zijn gewone bewustzijn. Hij moge dien langen duur niet opmerken, de lange duur is er toch. Hij is er, volgens Ursinus, voor degenen die in Christus ontslapen zijn, en ook voor de anderen, die aanstonds na het sterven aan een lijden onderworpen zijn, waaruit voor hen geen ontkomen meer is (geen „exitus“), al zullen ze wel later nog zwaardere smarten hebben te lijden, voor welke zwaardere smart ze worden bewaard (reservantur). In zijn eigen colleges over den catechismus wijst Ursinus trouwens ook nog op Lucas 16, waar de rijke man zich bezorgd maakt over zijn vijf „epicureische“ broers, die na korten tijd in dezelfde kwelling zullen komen. In dit verband gebruikt hij het woord „verhuizing“ (van de ziel uit het lichaam); de schrijver van de tegen 1942 ingebrachte bedenkingen houdt van dat woord „verhuizen“ niet, zie boven.

Tusschen wat die schrijver wil en wat Ursinus zegt, ligt een onoverbrugbare tegenstelling. Schrijver zelf rekent ook wat gemakkelijk af met bedoelde Schriftbewijzen, zooals de Catechismus officieel ze aan de hand doet. Hij betuigt zijn instemming met Baarslag, volgens wien „Jezus..... van de dingen van de Overzij van den doot hier heel onbevange sprekt in beelden waarmee de vroomheid van Zijn volk die tracht te bevorderen. Het ware dus fout“, aldus Baarslag, „indien men uit deze gelijkenis (van Lucas 16) zou willen construeeren een soort geografie van wat aan de overzij van het graf ligt, of in 't algemeen een in bijzonderheden uitgewerkte leer van het leven na den doot“. Alsof de kwesties, waar we hier midden in geplaatst worden, alleen maar „geografische“ zijn. En alsof de op zich zelf juiste erkenning dat de Heiland geen uitgewerkte „leer“ hier „aan de hand doet“ tevens insluit, dat de Heiland zich aansluit bij dwaling, en „schadelijke“ voorstellingen en beelden gebruikt. Wat het woord van Christus tot den medegekruiste betreft, merkt schrijver op, dat dit niet in tegenpraak behoeft te zijn met het laat-Joodsch geloof, volgens hetwelk de ziel bij den doot direct overging in een blijvende toestand, zonder eerst een voorloopig schimmenrijk te passeeren. Maar dat „schimmenrijk“ is ook nooit de leer der Schrift geweest; die is zoo „schimmig“ niet, als ze ons leven, de denkende, willende, genietende, blijde of gekwelde menschen teekent in den tusschentoestand. Men mag op zulke uitspraken niet „te veel“ bouwen, zegt Baarslag, en de schrijver verklaart zich daarmee homogeen. Wij ook. Uit geen enkele bijbelplaats immers mag men „teveel“, „halen“. Men moet evenwel ook niet wat er werkelijk in ligt, en wat het substraat ervan is, er uit weg manipuleren. Dat is de andere kant van de medaille, en het is jammer, dat Baarslag plus zijn medestander, die nog steeds ongemoeid preekt en catechiseert in kerken, waarin voor ons geen plaats is, verzuimd hebben, deze andere zijde van de medaille zichzelf en anderen voor oogen te houden.

UIT DE SCHRIFT

AANVECHTING.

In zwaren strijd zijnde.....
Lucas 22: 44.

Over Christus' aanvechting in Gethsémané raakt de kerk nooit uitgedacht. Te meer daarom dient zij ertegen te waken, dat zij er niet verkeerd over denkt.

Er zijn er, die het woord „aanvechting“ (of: verzoeking) thans in heel anderen zin gebruiken, dan te voren de kerk placht te doen. „Bij Luther“, zoo schreef iemand, „is de 'aanvechting' de plaats, waar de mensch, aan zichzelf vertwijfelende, nu of nooit tot de beslissing komt (die van God uit over hem valt): zich restloos aan de belofte te houden... Bij Barth wordt juist de eenzelveheid en zelfverzekerdheid van het geloof 'aanvechting' genoemd, niet dus als ervaring, maar als feitelijk gebeuren“¹⁾.

Duidelijk is deze uitspraak niet, al was het alleen maar hierom, dat een feitelijk gebeuren en een „ervaring“ geen tegenstelling zijn.

Toch is er wel iets, dat in dezen ons houvast geeft voor het verstaan van schrijvers bedoeling. „Wat beteekent een aanvechting oorspronkelijk en eigenlijk?“, zoo vraagt een theoloog van den laatsten tijd, K. Barth²⁾. En hij antwoordt: „Niet iets van datgene, wat wij aan ons zelf ervaren en beleven en dus ook aan ons zelf wel kunnen verschaffen, doch datgene, wat naar de Schrift den Zoon van God in de vernedering van zijn menscheit in zijn kruisdood van Godswege is wedervaren: het gericht van God, waaronder hij zich, onze plaats innemende en ons op deze plaats vertegenwoordigende, heeft begeven“.

Men verstaat, waar dat heen moet. Met onbegrijpelijke veronachtzaming van het Schriftwoord, volgens hetwelk „God zelf niemand verzoekt“ (Jac. 1: 13), wordt God als auteur der verzoeking, ja als haar eenige auteur aangewezen. Niet slechts als degene, die in verzoeking leiden kan, doch als de groote verzoeker zelf. Aan den duivel, den Satan, als verzoeker, wordt hier geen plaats toegekend; trouwens niet alleen van de zonde en den doot, doch ook van den duivel wordt door den denker van zooeven ontkend, dat hij behoort tot de geschapen werkelijkheid³⁾. Hij is niet van God geschapen; zijn „zijn“ is alleen maar het Gods schepping verstorende en neen-zeggende „niet-zijn“.

Maar met dat filosofische begrip van een „niet-zijn“ houdt de Schrift zich niet op. Zij weet, dat de duivel wel behoort tot de geschapen werkelijkheid; al is het duivelsche niet door God geschapen, de duivel als persoon, als engel, is het wel. En God laat hem toe te werken. Te werken, óók op de menscheijke natuur van den mensch Jezus Christus.

Zóó komt er ook in Zijn bestaan hier op aarde plaats voor verzoeking. Voor verzoeking als feitelijk gebeuren, dat Hij ondervindt, ervaart. Dat gebeuren was er na zijn doop in den Jordaan, het is er ook weer vóór zijn doot op Golgotha.

Het is duidelijk, dat het er veel toe doet, of men de „aanvechting“ opvat in deze nieuwere, dan wel in de oude, schriftuurlijke beteekenis.

Volgens deze nieuwere meening is een aanvechting evengoed als troost een goddelijk werk⁴⁾. Zij is dan ook van den troost niet te scheiden⁵⁾. Geloof twijfelt niet, maar valt wel in „aanvechting“; zij is immers de vraag Gods naar zijn voorhanden-zijn. Die vraag is het geloof welkom. Het geloof wordt er door „opgeheven“, maar zulks, om weer in zijn stand terug te keeren. In de aanvechting wordt het geloof den mensch „ontnomen“, maar zulks, om hem te worden weergegeven van uit het voorwerp des geloofs. Het wordt in de aanvechting „gedood“, maar zulks om door Hem, aan wien het geloof, tot nieuw leven gewekt te worden. Aanvechting is van twijfel even ver verwijderd als de hemel van de aarde. Zalige aanvechting.....⁶⁾. Want op dat punt, waar de aanvechting het grootst is, waar het geloof ons „ontnomen“ wordt, „opgeheven“ en „gedood“ wordt, juist daar treedt de troost op, geen zelfvertrouwing, doch goddelijke troost.

Zóó ziet het deze nieuwere meening. En ziende op Jezus Christus moet zij daarom komen tot merkwaaide uitspraken. Christus — in aanvechting zijnde, stelt ons geloof disputabel, neemt het weg, doodt het als werk van ons zelf. Want wat

¹⁾ Dr K. H. Miskotte, aantekeningen op Karl Barth, Apost. Geloofsbel., Nijkerk, 2 j., bl. 273.

²⁾ Kirch. Dogm. II, 1, 286.

³⁾ a.w. 630.

⁴⁾ a.w. 280, 282.

⁵⁾ 11.

⁶⁾ 280/1.

blijft van klagen: verlaten ongerept nemen? meening Zoon Gods zijn ops bevestig

Maar dat God ook het geloof aan den Zoon bezocht vereischt dat het oogenblik taal van den geloof aanvechten en troost samenval beide aan die beide in de an

Zoo is zonder zo zonder ge van Gods oude woc Ja, in steld wer Gods Wo dan ware woord, de loof gewe Maar gele amen-zegg het leven mensch-menschen zeer, dat haalt uit den dag i boven zw nieuwe van Gods

En dan doet dit zalige op zijn geschre worden ge nieuwe ten-van-o loovige m gaaf in z heid de onttrekker noch haar heid. De verrassen, niet zondig Gods w gelijk Hij strede he Zoo is bleken in éne van zich toe-ge in het twee

7) a.w. 280/1

KEI

TOT NO MEN WI

Wat we synodale wordt nadi genoemde nieuwe zitt op. Een ou op te roeien handhaving een secundi Wat de onze kennis van 27 Fe van de com had te rap te besluiten

Lucas 22: 44.
usémané raakt
daarom dient
verkeerd

ing" (of: ver-
gebruiken, dan
"Luther", zoo
de plaats,
felende, nu of
God uit over
te houden...
id en zelfver-
ing" genoemd,
te gebeuren").
was het alleen
uren en een

ons houvast
ers bedoeling.
oorspronkelijk
doog van den
woordt: „Niet
ervaren en be-
kunnen ver-
le Schrift den
zijn mensche-
ch, onze plaats
ertegenwoordi-

Met onbegrijpe-
woord, volgens
(Jac. 1: 13),
eking, ja als
a. Niet slechts
en kan, doch
en duivel, den
en plaats toe-
sonde en den
rdt door den
dij behoort tot
(e i d²). Hij is
is alleen maar
neen-zeggende

van een „niet-
deij weet, dat
ipen werkelijk-
t door God ge-
gel, is het wel-
e werken, ook
mensch Jezus

hier op aarde
king als feite-
vaart. Dat ge-
Jordaan, het
elgotha.

de doet, of men
awere, dan wel
ds.

aanvech-
goddelijk
troost niet te
ar valt wel in
aag Gods naar
het geloof wel-
geheven",
erug te keeren.
of den mensch
hem te worden
p des geloofs.
lood", maar
looft, tot nieuw
g is van twijfel
van de aarde.
dat punt, waar
het geloof ons
gedood" wordt,
p, geen zelfver-

ing. En ziende
om komen tot
— in aanvech-
abel, neemt het
zelf. Want wat
a op Karl Barth,

blijft van ons geloof over, als we Hem hooren klagen: mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten? Gods Zoon kon het geloof alleen maar ongerept houden, doordat Hij het zich liet ont-nemen²). En wat is — nog steeds volgens deze meening de t r o o s t? Niets anders dan wat den Zoon Gods in de verhooging zijner menscheid, in zijn opstanding uit de dooden wedervaren is: de bevestiging van Gods welgevallen in Hem³).

Maar hier scheiden zich de wegen. Wij weten, dat God wel in verzoeking leidt, doch niet ver-zoe k t, ook al beproeft Hij. Wij weten, dat Hij het geloof aan niemand „o n t n e e m t", ook niet aan den Zoon des menschen, al weten wij, dat Hij zijn aangezicht verborgen heeft, opdat de schuld bezocht zou worden en het van den tweeden Adam vereischte geloof beproefd zou blijken. Wij weten, dat het geloof niet gedood wordt, ook niet een oogenblik, ook al erkennen wij, dat — het is de taal van Dordrecht — het „g e v o e l" ervan in den geloovige niet steeds aanwezig is. Wij weten dat a a n v e c h t i n g niet met Gods gericht over ons, en t r o o s t niet met Gods verhooring van ons samenvalt, doch dat aanvechting en vertroosting beide samenhangen met de o v e r w e g i n g van die beide; in de ééne is dan het evenwicht verstoord, in de andere hersteld.

Zoo is de Borg in aanvechting geweest, doch zonder sonde. Hij is onder het gericht geweest, doch zonder geloofsverlies. Hij heeft de nieuwe blijken van Gods gunst gemist, doch hield aan den God der oude woorden zelf zich vast.

Ja, indien geloof — zooals hier boven onder-steld werd — niet meer was dan een „hooren" van Gods Woord in een ondeelbaar „o o g e n b l i k", dan ware de waarom-spreker van het vierde kruis-woord, de klager-bidder in Gethsémané zonder ge-loof geweest, zoolang Hij stond onder het gericht. Maar geloof is niet zonder geloovig-h e i d; en het amen-zeggen op Gods Woord kan zoo diep in het leven ingrijpen, dat heel de natuur van den mensch — hoeveel te meer dan van den Zoon des menschen? — naar dat geloof gaat „staan", zóo-zeer, dat hij tenslotte Gods Woord voor den dag haalt uit de S c h r i f t, en het dan ook echt voor den dag h á á l t, ook zelfs wanneer de stem van boven zwijgt voor wat betreft de v e r s c h e, de nieuwe inspraken en blijken of teekenen van Gods gunst.

En daarom overwint de Borg den S a t a n, en doet dit in onze plaats. Ach neen, het is geen z a l i g e verzoeking! Ze doet zoo zéér. Satan wil op zijn geest aldus inwerken, dat de van ouds g e-s c h r e v e n woorden Gods op den achtergrond worden gedrongen, en, onder den indruk van al de nieuwe schrik-momenten, ophouden vaste pun-ten-van-o v e r w e g i n g te worden. Maar de ge-loovige mensch Jezus Christus is zóo sterk en gaaf in zijn gelooven, dat de o n d u i d e l i j k h e i d der nieuwe feiten de duidelijk-h e i d der oude woorden Gods niet kan onttrekken aan zijn die alle overwegenden geest, noch haar kan ontkrachten in haar krachtadig-h e i d. De momenten van buiten kunnen wel pijnlijk verrassen, doch de continuïteit van binnen kan niet zondig worden verbroken. Ware de verzoeking G o d s werk — Hij had ze niet mogen bestrijden, gelijk Hij het gericht als zoodanig ook niet be-streden heeft, doch op zich heeft g e n o m e n.

Zoo is verzoeking van gericht ge-bleken in wezen te verschillen —; Hij heeft de ééne van zich weg-gebeden, doch het andere naar zich toe-gebeden; het ééne in het eerste, het andere in het tweede lid van zijn gebed daar in Gethsémané.

K. S.

2) A.W. 286,
287.

TOT NOG TOE: MEN WIL GEEN VREDE.

Wat we in onze vorige artikelen over de jongste synodale daden van „de overzijde" opmerkten, wordt nadien bevestigd. Naast de reeds door ons genoemde oud-moderamenleden, die ook in de nieuwe zitting hebben, trad nu ook dr. E. D. Krasn op. Een ouderling, die nog eenigermate probeerde op te roeien tegen den stroom, die alleen maar zelf-handhaving wil, ouderling Borst, is vervangen door een secundus. Dit aangaande de personalia.

Wat de zaken betreft: op dit oogenblik reikt onze kennis niet verder dan een verslag in „Trouw" van 27 Febr. Daarin staat het voorstel vermeld van de commissie, die over de „dogmatische" kwestie had te rapporteren. Zij stelde voor het volgende te besluiten:

De-Synode overwegende

1. dat de laatste jaren de kerken vele moeilijkheden blijken te hebben met de formulering der uitspraken aangaande het Genadeverbond, gedaan door de Synodes van 1905 en 1942-43;

2. dat over het gezag en den inhoud van de gegeven toelichting van het aan de kerken toegezonden praec-advies en van de bekende 13 punten allerlei uitspraken zijn ont-staan;

3. dat door de voorgaande Synode in het werk gestelde pogingen tot verduidelijking niet de gewenschte opheldering gebracht hebben;

4. dat de veranderende situatie in de kerken een nieuwe uitspraak over ingekomen punten betreffende het Genade-verbond wenschelijk maakt;

5. dat derhalve een nieuwe formulering van de waarheid aangaande het Genadeverbond noodzakelijk is, welke in plaats van de betreffende uitspraak van 1905 en 1942-1943 dient gesteld te worden;

sprekt uit:

1. dat de zakelijke inhoud der uitspraken van 1905 en '42-'43 niet prijsgegeven mag worden, dat integendeel de toen beleden waarheid onverkort dient gehandhaafd te worden;

2. dat hij de belijdenis aangaande het Genadeverbond, zoowel de onveranderlijkheid van Gods Raad als de ver-antwoordelijkheid des menschen tot haar recht dient te komen;

3. dat het pogen het hierin liggende mysterie te ver-klaren noodzakelijk aan de een of andere zijde der waarheid geweld zal aandoen;

4. dat de kerken zich derhalve tevreden zullen houden met de eenvoudige uitspraak des geloofs, aangezien niemand zal trachten wijs te zijn boven hetgeen men behoort wijs te zijn en besluit een nieuwe formulering als bedoeld in sub 3 der overwegingen vas te stellen. De commissie zal een concept voor een dgl. formulering nader aan de Synode voorleggen.

Men lette erop, dat ook hier wordt volgehouden, dat de uitspraken van 1905-1942 waar zijn ge-weest. De gedane uitspraken worden allemaal in bescherming genomen. In overweging nr. 1 staat niet, dat de uitspra-ken moeite brachten, doch dat haar formu-leering dit deed. En in de voorgestelde uit-spraak nr. 1 wordt rondweg verklaard, dat de zakelijke inhoud der uit-spraken van 1905 en '42-'43 niet prijsgegeven mag worden. Integen-deel: de toen beleden waarheid dient onverkort te worden gehandhaafd. Het is dan ook volgens de commissie allemaal waarheid geweest.

En ook belijdenis.

Waarom dan een nieuwe formulering?

Toch niet om de menschen met ijdel klinkklank te betooveren? Nu moet, als dit voorstel aanvaard wordt, iedereen bedenken, dat de nieuwe formu-leering, stel, zij komt, de oude involveert? En handhaaft?

O, ds de Graaf, ook uw naam hieronder? Maar ook gij hebt al geschorst: het was toch te ver-wachten.

Beleden waarheden niet prijsgeven. Inderdaad — als ze dat zijn, houd ze dan vast.

Kortom, als dit voorstel aanvaard wordt, blijft alles bij het oude. Men wil wel — tot op nu toe — reddend wat te reddend is, ook wel de bezwaarden losweken van elkander met camouflage-middelen, maar geen wezenlijke eenheid. Het valt ons mee intusschen dat er in dezen, althans in de i n l e i -d e n d e werkzaamheden, duidelijkheid is. Overigens worden die gauw vergeten.

K. S.

HOE MEN GINDS OVER „VERZOENING" DENKT.

We hebben pas de kranten in actie gezien, om den menschen te verkondigen, dat de synode van de overzijde een reuzenstap had gedaan in de rich-ting van de eenheid. Men kon zelfs lezen, dat de pers zich moest inspannen om niet te prikkelen. Prompt daarop verschijnt een uittaling van dr. F. W. Grosheide, die een aankondiging doet van een publicatie van dr. M. Bouwman. Dat is de man die de nieuwe kerkrechtelijke, den ouden Kuyper ver-loochenende ideeën van dr. H. H. Kuyper in een dissertatie moest verdedigen, en dan ook in de weer-gave van Voetius fouten beging, die prof. Greij-danus duidelijk aanwees (we herinneren ons hoe dr. Bouwman Voetius eens precies het omgekeerde liet zeggen van wat hij duidelijk bleek te bedoelen). De publicatie van den heer Bouwman (geen dominee meer) is ons niet toegezonden. Maar het is ons om Grosheide's meening te doen. Hij vindt het goed, dat dr. B. uiteenzet, dat de schorsing van onderge-toekende „geschied is volkomen naar de e i s c h e n v a n h e t G e r e f o r m e e r d K e r k r e c h t".

Wij vinden die heele schorsing een brutale ver-krachting van dat kerkrecht. En van nog heel veel meer. De artikelen van dhr. Groen laten zien, hoe zeer gelegenheids-argumentjes gebruikt zijn, den eenen keer zoo, den anderen keer precies andersom. Maar dat is tot daar aan toe. Degenen, die zich illusies maken van verzoening en revisie, kunnen hier weer eens zien, hoe het er mee staat. Het kromme gedoe volkomen naar de elschen van het G e r e f o r m e e r d K e r k r e c h t!

Hebben we te veel gezegd, toen we zeiden, dat er ginds leiders waren, die niet denken aan werkelijke verzoening?

K. S.

HOE MEN HET SOMS BEDOELT MET ZIJN EENHEIDSGOGEN.

Ds S. J. Popma is redacteur van een kerkbode. Men weet, dat ook hij de vredestoga aantrok. Toen ik hem eraan herinnerde, dat de naam Gods in ge-ding was gebracht toen ook hij b.v. een kandidaat den kansel hielp verbieden, klaagde ook hij — via een synodocratisch gezind collega — over gebrek aan vredeswil onzerzijds.

Die copie voor zijn brochure was er dus al, toen in zijn kerkbode afgedrukt werd een verslag van een bidstond, waarin voorging zijn collega ds P. Kuyper van Zeist. Het verslag bevat o.m. dit fraais (van voorganger of 2en scriba):

Maar of die hereniging in de tijd nog zal plaats hebben!! In mijn tijd zeker niet. Zolang Professor Schilder er is, komt er geen vrede. De Jers verlangen van ons algehele capitulatie.

Even later:

De binding aan de besluiten van 1942-1945 kan ze niet herroepen. En als ze er over dacht, dan zou ze 't moeten laten om de gevolgen. Want 't zou involveren de terugkeer van Schilder op de kathedraal en dat zou be-tekenen een strijd in de Geref. Kerken feller dan voor de oorlog. Dan kunnen we beter apart wonen.

Dat deze bidstondleider — of de verslaggever — omtrent ons fantaseert, behoeft geen betoog. We weigeren slechts te knielen, alsof de kerk g e e n k e r k w a r e. Maar dat laten we rusten. Men zie hier hoe men spreekt of schrijft nog wel vlak vóór een gebed in 't openbaar. Het staat er duidelijk: we bekijken de zaken niet onder het r e c h t s-standpunt, doch onder dat der g e v o l g e n. En ds Popma, vredesapostel, laat zóo iets drukken. Het blijkt: men wil den vrede niet, doch wel den naam van vrede-stichter. Als wij dan de kerk houden aan haar eigen K e r k - s t i j l, dragen wij voor de kortzichtigen het odium van niet-willen. Het stuk is officieel geteekend door den 2en scriba.

Da O. W. Bouwman schrijft hierover:

Want ziet hier de ethiek van één dergenen, die zich gerekend wil zien onder de „92 % getrouwen". Maar met de getrouwheid naar de wet des HEEREN heeft dit alles niets meer te maken. Want men bidt zoo om handhaving der binding aan de leernitspraken 1942 niet, omdat ge-noemde uitspraken gegrond zijn op het Woord Gods, maar wel, omdat zij zoo dienen kunnen om zekeren K. Schilder zich van 't lijf te houden.

Zulk bidden noem ik vloeken.

Men houde schijn onderscheiden van wezen.

K. S.

KERKELIJKE BERICHTEN.

— „Emeriti". Uit het verslag der classis Warffum:

De comm., vastgesteld ter vergadering van 16 Jan j.l. om te onderzoeken welke weg zou moeten worden gevolgd om de positie vast te stellen van D. d. W. die tot 'n bijzonderen arbeid geroepen worden, zooals Hoogleeraren, geestelijke verzorgers in stichtingen, leger- en vlootpredi-kanten e.d., rapporteert bij monde van Ds Janssens, dat ze tot geen positief resultaat gekomen is. De moeilijkheden, die zich hier voordoen zijn groot, en de vragen die hier om een oplossing roepen, zijn vele. De comm. stelt voor om althans voorschots de instructies van Schouwerzijl en Uithuizermeeden betreffende deze materie af te wijzen. Na ampele bespreking wordt alzoo besloten. Dezelfde comm. wordt gecontinueerd, met de opdracht om deze materie breed te onderzoeken en dan te zijner tijd daarover ter classisvergadering te rapporteren, na eerst 't rapport aan de kerken te hebben toegezonden.

— Art. 13. Eveneens uit het verslag der classis Warffum:

Gesproken wordt over een nadere regeling voor uitvoe-ring v. Art. 13 K.O. Een instructie is ter tafel van Uithuizermeeden van den volgenden inhoud: De Kerkeraad is van oordeel dat volgens de thans vigerende regeling voor de samenwerking der kerken i.z. de uitvoering van Art. 13 K.O. de band tusschen de gemeenten en hare predikanten niet genoegzaam gehandhaafd wordt. Hij acht het juist wanneer de predikanten bij hun emeritaat ver-zorgd worden door de gemeenten die zij gediend hebben, maar oordeelt, dat de praktische uitvoering van dit be-ginsel eerst nader onder oogen moet worden gezien, al-vorens daartoe wordt overgegaan. De classis spreekt na breede bespreking geen oordeel uit. De afgevaardigden naar de Part. Syn. zullen naar bevind van zaken handelen.

— Afvaardiging. Uit het verslag der classis Warffum:

Nog is er een instructie van Uithuizermeeden, luidende: De classis besluite niemand vaker dan tweemaal achtereen af te vaardigen naar de Part. Syn., tenzij bijzondere om-standigheden dit wenschelijk maken en stellen aan de Part. Syn. v. h. N. voor een dergelijk besluit te nemen met be-trekking tot de afvaardiging naar de Gen. Synode. Aange-nomen wordt het volgende voorstel: De classis Warffum spreekt uit, dat het wenschelijk is, dat niet steeds dezelfde personen worden afgevaardigd naar de meerdere verga-de-ringen maar acht het niet noodig in dezen een bindende regeling te maken en verzoekt de Part. Syn. dezelfde uitspraak te doen.

— Chr. Geref. Kerk. Uit het verslag der classis Assen:

Een instructie van Stadskanaal betreffende het zoeken naar hereniging met de Chr. Geref. Kerk wordt gewij-zigd doorgezonden naar de Part. Syn.

K. S.